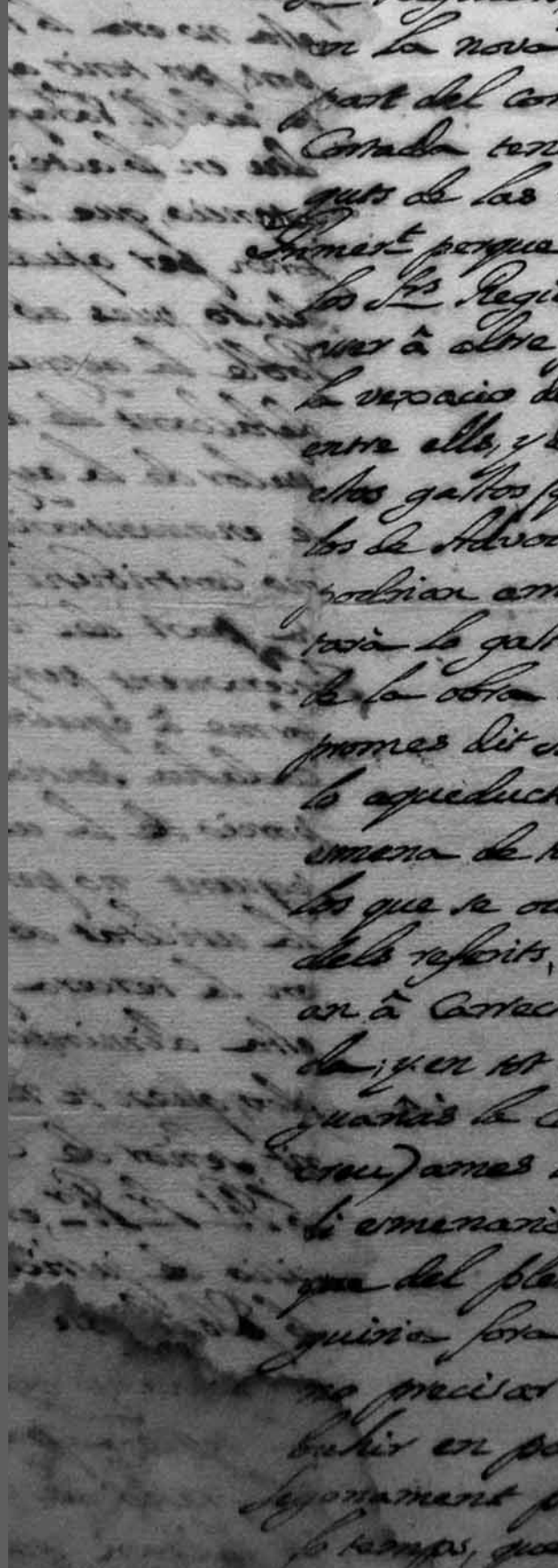

**Construcció de
canonades per portar
aigua des de
Mas Cunill fins a la
Torre del Xiprer**

**Edició diplomàticointerpretativa
d'un text administratiu català
del segle XVIII**

Carlos Sancho Ortega

Construcció de canonades per portar aigua des de Mas Cunill fins a la Torre del Xiprer

Edició diplomàticointerpretativa d'un text administratiu català del segle XVIII

Carlos Sancho Ortega

Llicenciat en Filologia Catalana

Aquest treball neix de la passió per la lletra impresa. I, també, per la lletra manuscrita. Aquesta passió i l'interès pels temes propers a la meua ciutat em van encaminar cap a l'Arxiu municipal. Allí vaig trobar un text manuscrit que feia referència a l'Hospitalet. La cerca va ser ràpida. De fet, a l'Arxiu municipal de la ciutat no hi trobem gaires textos antics ni moderns en llengua catalana. Un d'ells és aquest.

Pel que fa a l'edició¹, havia de seguir, per pròpia prescripció, els criteris que segueixen les edicions d'"Els Nostres Clàssics", col·lecció que ha marcat un abans i un després en el món de l'edició en català. Aquesta tria ve determinada per la funció de prestigi que aquesta col·lecció sempre ha desenvolupat, deslliurada de la necessitat de divulgació. És a dir, un text editat en aquesta col·lecció pot ser llegit per qualsevol lector que hi estigui interessat, però qui realment en traurà profit serà aquell que tingui una certa base en la literatura del període en qüestió o en edició.

En tractar-se d'un text administratiu, em vaig trobar amb avantatges i desavantatges respecte a una obra literària. Per una banda, em vaig estalviar tot el treball de recopilar i comparar manuscrits, originals i còpies d'una mateixa obra, amb la qual cosa la feina es reduïa considerablement. Per una altra banda, no he tingut l'opció de contrastar diferents lliçons de diferents copistes.

Amb tot, els textos administratius segueixen, en molts casos, patrons similars, amb la qual cosa solen ser predictibles. La màxima dificultat per a la interpretació d'aquest manuscrit l'he trobada en el mal estat de conservació d'alguns fragments i en els problemes propis de la lectura d'un manuscrit de prop de tres segles d'antiguitat. Hem de tenir present que en aquell moment la llengua no estava fixada. Aquest fet, i les diferències normals entre el lèxic de l'època i l'actual, fan necessària la feina dels editors i dels curadors per posar a l'abast dels no iniciats obres de l'època moderna.

---

¹ Editar és preparar, en aquest cas, un text per ser llegit. Per editar un text és bàsic saber a quin públic va dirigit, per fer-ho, si cal, més accessible. Cal respectar, però, la voluntat de l'autor.

1. MOMENT HISTÒRIC

Podríem delimitar el període històric en què es produeix aquest manuscrit, per dues dates, una d'inici, el 1716, moment en què es promulga el darrer Decret de Nova Planta i s'aboleix el règim foral, i un altra de final, el 1833, amb l'entronització d'Isabel II i la instauració del liberalisme centralista.

Pel que fa a la llengua, encara podríem delimitar un altre període, el que va des del Decret de Nova Planta, fins al regnat de Carles III. Durant aquest període, els borbons miren d'introduir l'espanyol en tots els àmbits de l'Administració pública. A partir de Carles III, la situació de l'ús del català s'agreuja considerablement, tant en l'àmbit públic com en el privat.

Els antecedents d'aquesta situació els hem de buscar al tractat d'Utrecht, que desmembra *de facto* els territoris de l'antiga Corona d'Aragó. Els decrets, que es promulguen als diferents territoris de parla catalana, instauren una monarquia centralitzada, de signe castellà, i aboleixen el sistema constitucional de la Corona d'Aragó. Com a conseqüència, s'aboleixen les Corts, les Generalitats, el sistema municipal i l'autonomia monetària i fiscal. Les diferents institucions públiques existents fins al moment són substituïdes per altres de centralitzades, o bé se sotmeten al nou règim. Així, les batllies són substituïdes per *intendencias*, que administren les rendes de les finiquitades generalitats, i els consellers són substituïts per *regidores* dels nous *ayuntamientos*.

Pel que fa a l'economia, hem de dir que van ser confiscades per l'Estat les rendes de les ciutats rebels, com Barcelona i València. Els ciutadans van ser obligats a sufragar les despeses de l'exèrcit ocupant. Els eclesiàstics també van ser reprimits, ja que, en molts casos com en el de l'arquebisbe de València, Antoni Folch de Cardona, es van manifestar majoritàriament austriacistes.

1.1. ESTRUCTURA SOCIOECONÒMICA

Durant el segle XVIII es produeix una certa millora econòmica ja iniciada a finals del segle anterior. A aquest fet contribueixen diverses mesures com:

- El proteccionisme econòmic de l'Estat, fins al 1726.
- La millora en la producció artesanal i industrial arran dels notables progressos tècnics que es produeixen.
- L'expansió agrícola i la intensificació de conreus.
- La gran rellevància que agafa el comerç al Principat.
- La constitució, a tot el territori de parla catalana, de societats econòmiques que fomenten l'activitat comercial i industrial.

El creixement econòmic del moment no es pot entendre sense parar esment en l'expansió demogràfica que es produeix en aquest període.

«En concret, la (població) de Catalunya, que era de 406.000 habitants el 1718, es duplica el 1787, amb 814.412 (...), per a créixer després més lentament, ja que, el 1830, no supera els 961.000 habitants. Gràcies a l'expansió industrial i comercial, Barcelona passa d'uns 37.000 habitants, el 1714, a uns 115.000, el 1802. Després, el creixement és molt lent, ja que a penes ultrapassa els 118.000, el 1835.»²

Pel que fa a les repercussions de l'ocupació militar en les institucions civils, hem de fer constar que aquesta anà acompanyada de la presència de funcionaris civils, militars i eclesiàstics d'origen foraster, sobretot nobles.

1.2. EL MOMENT CULTURAL

El segle XVIII viu la il·lustració, que s'inicia amb un moviment de renovació intel·lectual, a finals del XVI. Són els *novatores*, que preparen el camí als erudits que els seguiran. Amb tot, aquest moviment serà d'importància només per als il·lustrats. No oblidem que la massa analfabeta comprenia el 90 % de la població. Per a aquesta massa, el català era la seva via de comunicació. La minoria lletrada, per la seva banda, era fidel a la tradició lingüística castellana, al servei dels Borbons. Aquesta minoria lletrada alterna castellà, llatí (llengua d'ús a les universitats) i francès, influenciada per la Il·lustració.

Com veiem, a començament del segle XVIII, conviuen al Principat dues llengües, el català, llengua de comunicació dels menestrals, artesans i baix clergat, i el castellà, llengua d'expressió de les classes altes i lletrades. Antoni Ferrando i Miquel Nicolàs ens aclareixen la situació lingüística del moment:

«Així i tot, un bon sector de la població s'anava habituant a conviure amb pautes diglòssiques, segons les quals els documents institucionals i d'un gran abast públic, com també les manifestacions de l'alta cultura, es transmetien en castellà, mentre que els documents interpersonals, locals i interns (contractes de compravenda, testaments, llibres de comptes, ordinacions municipals, dietaris i (...)) una abundant literatura eclesiàstica) es redactaven en la llengua autòctona.»³

Així, no ens ha de resultar estrany que el text que ens ocupa inclogui, no només alguns mots en castellà, sinó també algun paràgraf totalment en aquesta llengua.

Aquesta alternança lingüística sembla estranya si parem esment només al Decret de Nova Planta i Audiència de Catalunya que, en el seu article IV ens diu que «*las cau-*

---

² FERRANDO, A. i NICOLÀS, M. (2001). *Història de la llengua catalana II*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya. Pàg. 14, mòdul 1.

³ *Ibidem*. Pàg. 24 mòdul 1.

sas de la Real Audiencia se sustanciarán en lengua castellana». Més notable encara que aquest article és la instrucció que el fiscal José Rodrigo Villalpando dóna als corregidors del Principat, el 29 de gener del 1716:

«Lo sexto, se podría prevenir el cuidado de introducir la lengua castellana en aquel país. La importancia de hacer uniforme la lengua se ha reconocido siempre por grande, y es una señal de la dominación o superioridad de los príncipes o naciones, ya sea porque la dependencia o adulación quieren complacer o lisonjear, afectando otra naturaleza con la semejanza del idioma, o ya sea porque la sujeción obliga con la fuerza. Los efectos que de esta uniformidad se siguen son muy beneficiosos, porque se facilita la comunicación y el comercio, se unen los espíritus divididos o contrarios por los genios y se entienden y obedecen mejor las leyes y órdenes.

Pero como a cada nación parece que señaló la naturaleza su idioma particular, tiene en esto mucho que vencer el arte y se necesita de algún tiempo para lograrlo, y más cuando el genio de la nación como el de los catalanes es tenaz, altivo y amante de las cosas de su país, y por esto parece conveniente dar sobre esto instrucciones y providencias muy templadas y disimuladas, de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado.»

Pel que fa a l'actitud de l'Església envers la llengua, hem de dir que l'elecció de la llengua en la predicació depenia de cada clergue. En qualsevol cas, es produeix un augment considerable de la literatura devota popular durant aquest període. Només com a mostra, podem fer una ullada a la tipologia de textos d'aquesta època conservats a l'arxiu municipal de l'Hospitalet. En total s'hi conserven 157 referències bibliogràfiques. En trobem 8 corresponents al segle XVII i 31 al segle XVIII. D'aquestes 39 obres, només 4 són escrites en català. Un és el text que ens ocupa i els altres tres són tractats religiosos. Un altre tema és la comunicació amb la cúria, que es feia en castellà o en llatí.

La producció literària en català del període se centra, en la temàtica religiosa i en gèneres populars i tradicionals: cançons, romanços, corrandes..., i alguns intents de poesia culta. També es produeixen dietaris, com el *Calaix de sastre* de Rafael d'Amat i de Cortada, baró de Maldà (1746-1819), escrit entre el 1769 i el 1816. Es dóna la circumstància que Joseph de Cortada i Bru, tercer baró de Maldà del nostre text, era l'avi del cèlebre autor del *Calaix de sastre*.

1.3. L' HOSPITALET AL SEGLE XVIII

Joseph de Cortada i Bru va vendre, el 4 de desembre de 1729, la tercera part de l'aigua que obtingués del torrent de la font al Sr. Joseph Carreras, que fou rector de la parròquia de Sta. Eulàlia de Provençana entre els anys 1715 i 1753. L'import de la venda fou de 550 lliures.⁴

Joseph de Cortada era, a més, agutzil major de la Reial Audiència de Barcelona, implantada pel decret de Nova Planta del rei Felip V, i propietari d'una gran finca al cor de l'Hospitalet, entre els carrers Major, el del Centre i la Riera de la Creu, coneguda per la torre del xiprer i per can Xerricó.

1.3.1. SITUACIÓ SOCIECONÒMICA

La població de l'Hospitalet era, llavors, de cinc-cents habitants, i els ingressos municipals provenien, bàsicament, del cadastre i dels arrendaments «de l'hostal; la tenda i gabella del Lloch; la carnisseria; l'hostal, tenda i taberna de la Bordeta; l'hostal, fleca i taberna de Collblanch; la provisió del pa; les terres del Comú; als fems; a la pesca del riu i a la taberna del cap del riu.»⁵

Els ingressos, en definitiva, eren força minsos. Per aquest motiu, amb freqüència, els fons parroquials servien per finançar alguna obra en moments de necessitat. Aquest és el cas de la compra d'aigua feta pel mossèn de la parròquia, qui es va quedar per a ús propi una ploma⁶ i va cedir la resta al poble.

Aquesta cessió va tenir caràcter de préstec. Una vegada el Sr. de Cortada va mostrar la seva disposició a fer la primera portada d'aigua al poble, el batlle i els regidors, coneixent que el rector disposava de diners en efectiu per a la construcció de l'altar major, li proposaren que el municipi es fes càrrec d'aixecar l'altar si ell invertia 550 lliures en la construcció de la canonada. El rector va complir amb el seu compromís amb el poble, però aquest últim mai no va complir la seva part de l'acord. Així, el rector de la parròquia, durant l'últim quart de segle, es va veure obligat a finançar les obres d'aquest altar pel seu compte.

Així, el 10 de novembre de 1730, Joseph de Cortada, previ acord amb el Sr. Carerras, encarregà davant del notari Thomas Casanovas, la construcció d'una canonada a Joseph Tarafa, «mestre de cases». L'aigua, procedent de la font de mas Cunill d'Esplugues, arribaria, a través del torrent Cervera o torrent del Nyat, fins al safareig del clos de la seva torre. El cost total de les obres s'acordà en mil vuit-centes lliures barcelonines, que es pagarien en terminis.

A banda d'aquest import, la font final va costar a la població 667 lliures, de les quals, 350 sortiren de les arques municipals i de 7 de veïns principals.

---

⁴ MASSANA I LLORENS, M. P. (1995). *L'Hospitalet a l'inici del s. XVIII, homes i terres cadastres de 1718 i 1724*. L'Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat. Pàg. 12.

⁵ *Ibidem.*, pàg. 24.

⁶ *Ploma d'aigua f*: mesura de l'aigua dels molins o del regadiu, l'equivalència de la qual és variable segons les comarques. A Barcelona i Girona és de 2.200 litres cada vint-i-quatre hores (DVCB).

1.3.2. EL CADASTRE, UNA EINA IMPORTANT

El cadastre, a més de ser el sistema de contribució forçosa imposat pel rei arran de la derrota catalana del 1714, constitueix un sistema d'informació de primer ordre, pel que fa a l'estructura de la propietat, a la composició socioeconòmica de la societat, a la producció i a la demografia.

A Catalunya, però sobretot al Baix Llobregat i l'Hospitalet, la implantació del cadastre provocà moltes tensions, segons Jaume Codina, primer, «per la quota global assignada, considerada excessiva; després per la sempre delicada tasca del repartiment entre els particulars.»⁷

A començament del segle XVIII, formaven part de l'Hospitalet territoris que després passarien a formar part d'altres municipis com Sants i el Prat. Hi habitaven cinc-cents quatre persones distribuïdes en 84 cases registrades.⁸

Però coneguem la població del moment i alguns dels personatges que ens trobem al text objecte d'aquesta edició. Aquest punt és interessant perquè ens proporciona, primer, pistes de quins segments de la població acaben pagant les infraestructures necessàries per a la bona marxa del municipi i, segon, ens fem una idea de per què els habitants de la població no se senten en deute amb el mossèn de la parròquia, tot i haver finançat aquesta bona part de l'obra.

Direm d'entrada que l'església, a principis del XVIII, estava dispensada de pagar el cadastre personal i que, cap al 1729, obtingué el privilegi de no pagar el cadastre reial. D'igual manera, els nobles estaven dispensats, també, de pagar el cadastre personal. Així doncs, pel que fa a l'església, trobem al 1718 deu institucions eclesiàstiques titulars de propietats al municipi de l'Hospitalet, que compten amb l'11,09 % de l'extensió total de terres, i amb una producció agrícola que representa el 14,69 % del total. Pel que fa a la noblesa, 17 persones són els titulars del 23,14 % del total de la terra, amb una producció agrícola del 20,93 % del total registrat en aquesta data.

Per una altra banda, ens trobem també amb un col·lectiu de catorze dones, de les quals no totes són contribuents, ja que hi ha dues vídues i tres notables. Aquest col·lectiu, juntament amb els homes majors de seixanta anys i els menors de catorze, queda exempt del pagament de cadastre.

No sembla gaire nou parlar en aquests termes: una mínima part de la població que controla la major part de les terres de cultiu, i bona part de la producció total d'aquestes terres. A més, aquesta població, la que en principi té més recursos, queda exempta de pagar impostos. Així doncs, no sembla estrany que costi molt tirar endavant, en un municipi com l'Hospitalet de principis del segle XVIII, projectes de gran envergadura.

---

⁷ *Ibidem.*, pàg. 8.

⁸ Segons el cadastre de 1718.

Per una altra banda, la pobresa que segueix a tota guerra i les rivalitats entre filipistes i els partidaris de l'arxiduc, podien afavorir els suborns o les venjances per perjudicar els rivals. Així, i a causa de les fortes resistències que aquest impost, el cadastre, trobà al país, el superintendent Patiño decidí rebaixar les aspiracions econòmiques que tenia a Catalunya. D'aquesta forma, del 1.500.000 pesos que esperava obtenir al 1716, es passà a 900.000 al 1718.⁹

2. ESTUDI INTRODUCTORI; DESCRIPCIÓ CODICOLÒGICA DEL MANUSCRIT

Es tracta d'un *codex* o manuscrit distribuït en tres plec o agrupacions d'un nombre variable de fulls. En aquest cas, són set bifolis¹⁰. Com diem, el nombre de bifolis per plec és, en aquest manuscrit, variable, tot i que en la tradició catalana medieval, els plec, almenys en literatura, solen presentar deu bifolis.

L'ordenació dels bifolis d'un plec es produeix per la successió de les signatures, o números d'ordre intern (lletres o números) que no s'aprecien en aquest manuscrit, com tampoc no s'aprecia la presència de reclams, o repetició dels últims mots de la pàgina anterior, excepte en un cas [f.13r].

Per tractar-se d'un text notarial, podem dir que ha sofert una transmissió curta, protegida i estable. Curta perquè no han existit gaires intermediaris entre autor i lector; protegida perquè la conservació del text ha suscitat un interès especial, i estable perquè aquest tipus de text requereix ser conservat de forma genuïna.

1) Localització: l'Hospitalet de Llobregat. Arxiu municipal. Sig. 1/1729-1739 Ul.13571. Manuscrit d'un text administratiu escrit en llengua catalana, amb alguna anotació en castellà.

2) Títol: *Construcció de canonades per portar aigua des de Mas Cunill fins a la torre del Xiprer.*

3) Paper: Escrit amb tinta negra sobre paper, en fulls de diferent format i amb marques d'aigua, segons veurem a continuació¹¹.

4) Nombre de quaderns:

Composició: 3 plec de bifolis, segons la següent distribució:

1. 3 bifolis de 30,8x42,8 cm, amb marca d'aigua, relligats amb fil de cànem.
2. 3 bifolis de diferent fabricant. El primer, de 297x422 mm, es presenta

---

¹⁰ Full imprès a quatre planes, dues vistes (verso o v), i dues amagades (reverso o r), generalment doblegat per la meitat. Pot formar part d'un plec.

¹¹ VALLS, O. (1970). *Paper and watermarks in Catalonia*. Amsterdam: Paper Publications Society.

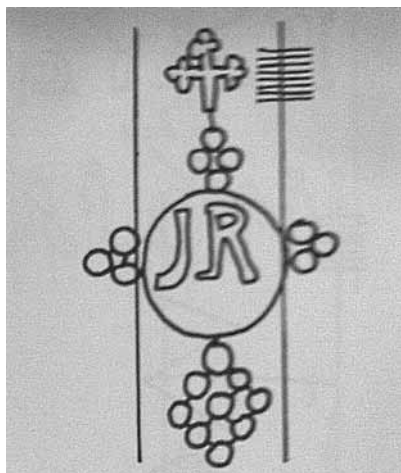

Fig. 1 Valls, O. Pàg.129 tom II

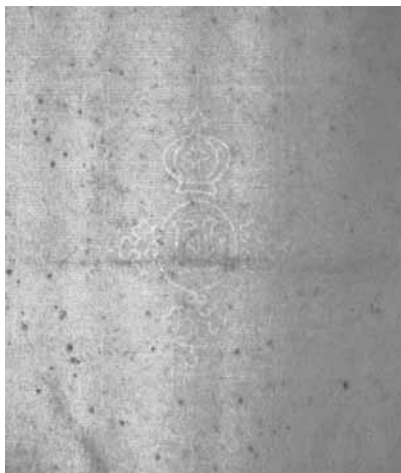

Fig. 2 Marca d'aigua del text

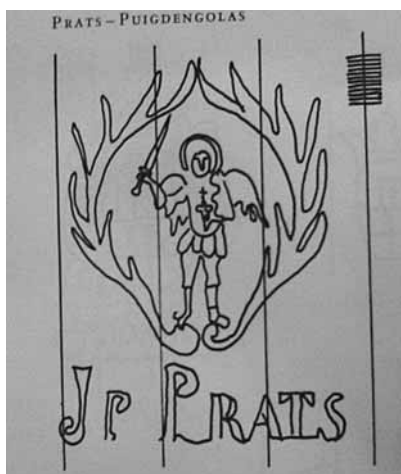

Fig. 3 Valls, O. Pàg.104 tom II

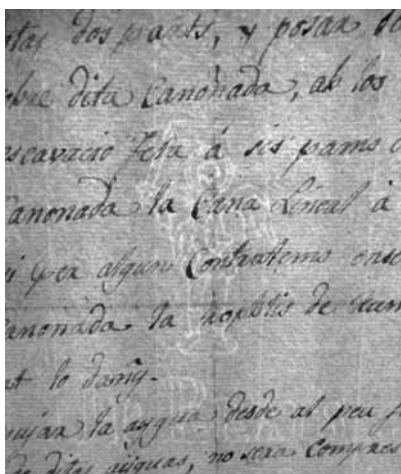

Fig. 4 Marca d'aigua del text

Fig. 5 Valls, O. Pàg.104 tom II

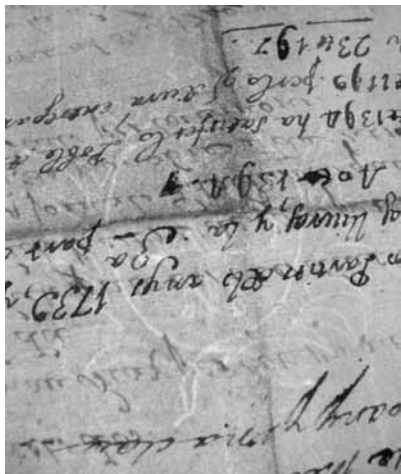

Fig. 6 Marca d'aigua del text

seccionat pel plec i podem veure a la marca d'aigua que és de Prats. Els altres dos, de 310x412 mm, es troben en millor estat. Tots tres bifolis van sense relligar.

3. 1 bifoli de 314x428 mm. Escrit sobre paper de Sant Celoni, amb les despeses de la construcció de l'obra, el 1739.

Ratllat: als fulls no s'aprecien marques de traçat de ratlles (tot i que per la qualitat de l'escriptura és possible que hagin existit), excepte al full [f.7r], l'únic escrit en castellà, i que segurament va ser un afegit posterior.

Pàgina: la distribució de l'escriptura a les pàgines és diversa segons la part del text en què ens trobem (vegeu imatges), tot i que predomina la línia tirada.

Troblem diverses signatures al llarg el text; totes ornamentades. No existeixen títols en el text. Sí que hi trobem, però, segells amb data.

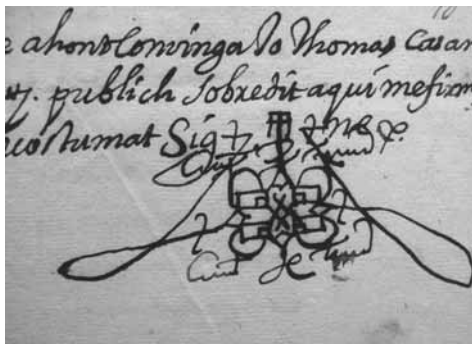

Fig. 7 Signatura

Fig. 8 Segell

5) Foliació: No s'aprecia cap numeració dels fulls de què consta el manuscrit. Sí que hi trobem, però, numeració de paràgrafs, com és habitual en textos administratius.

6) Relligadura: El manuscrit es conserva sense cobertes i només el primer bifoli està relligat amb fil de cànem.

7) Lletra:

- Text: El text està escrit amb tinta de color negre. És farcit d'abreviatures: *Dn* per *don*; *gde* per *guarde*; *Primt* per *primerament*... Al llarg del text podem observar, no sols diversos canvis de ploma (el més significatiu el trobem al foli [f.12r]), sinó també de mà:

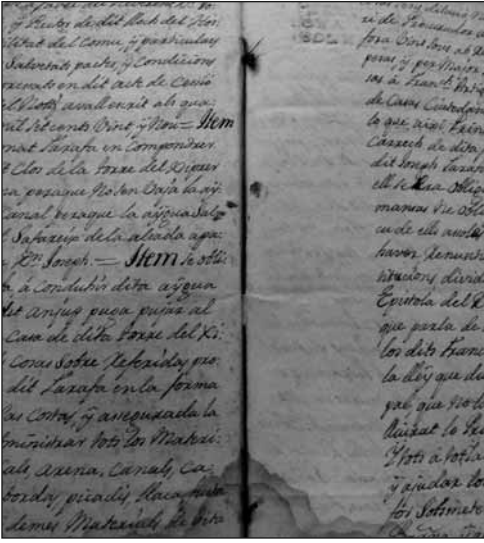

Fig. 9 Relligadura del primer plec

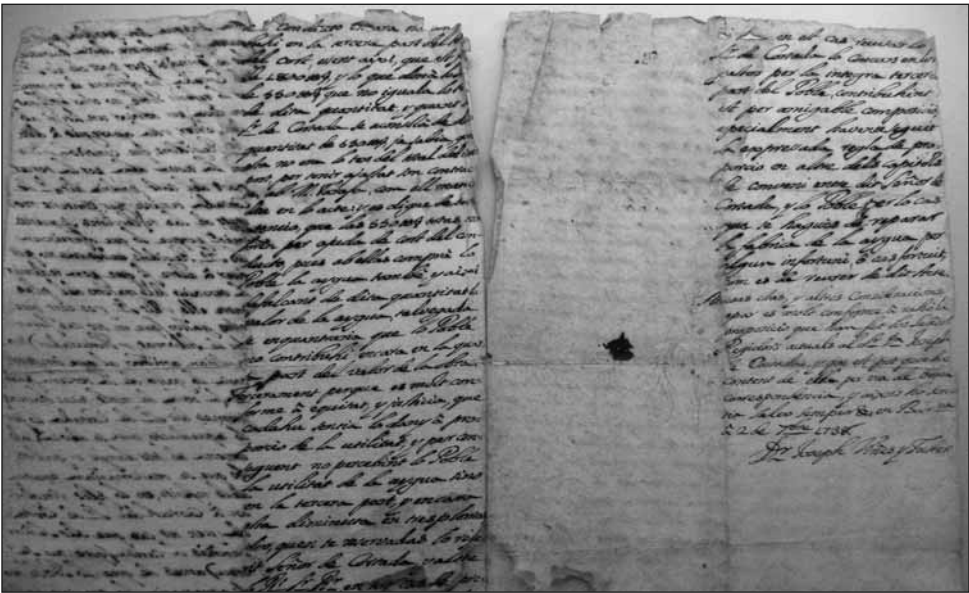
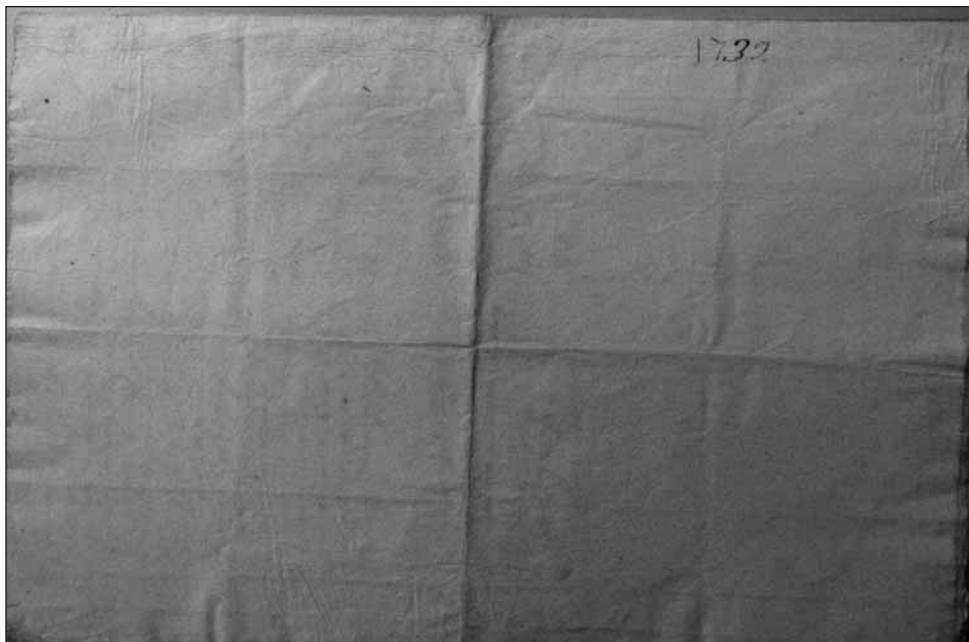

Fig. 10 Canvi de ploma al full [f.12r]

- o Autor 1: full [f.1r] amb el títol i la presentació de l'escrit.
- o Autor 2: primera part del text, des del full [f.2r] fins al [f.5r] amb-dós inclosos. Aquesta part presenta els agents dels pactes i les condicions. Aquestes dues parts poden haver estat redactades per qualsevol dels escriptors de la notaria del Sr. Thomas Casanovas.

- o Autor 3: les tres últimes línies del full [f.5r], escrites pel notari, Sr. Thomas Casanovas, amb el tancament de l'escrit i la seva signatura.
  - o Autor 4: full [f.7r] amb una breu presentació del text posterior, escrita en castellà, possiblement amb diferents plomes, pel diferent gruix del traç.
  - o Autor 5: breu memòria de l'obra, feta probablement per algun dels mestres de cases que hi van intervenir.
  - o Autor 6: full [f.9r] a [f.12r] escrits pel senyor Joseph Viñes o per algú altre en el seu nom. Es tracta d'una explicació detallada dels compromisos a què han arribat totes les parts que han intervingut en els acords. Aquí també podem observar un clar canvi de ploma i, és possible que d'autor, a nou línies del final del text. És factible que aquestes últimes línies hagin estat escrites en persona pel Sr. Viñes, i les altres per algun ajudant.
  - o Autor 7: els números de l'obra, als fulls [f.13r] i [f.13v]. Han passat deu anys de l'inici de la redacció del text. Aquestes dues pàgines descriuen les despeses ocasionades per l'obra, i és molt probable que hagin estat escrites per un dels mestres de cases.
- Pel que fa a les convencions, òbviament, tot i que existeixen alguns accents, aquests estan distribuïts de forma anàrquica. En trobem alguns exemples a *cavació*, *cessió*, *constitució*, *maó*, *canó*, *Agulló*, *deguès*, *aprofitàs*, *terminàs*, però *prevencio*, *arribás*. Desenvoluparem aquest apartat a l'estudi lingüístic. Els signes de puntuació tampoc no estan distribuïts segons la lògica actual. En aquest sentit, hi trobem paràgrafs sencers sense cap signe, i d'altres amb pauses on no caldrien. D'aquesta forma, la feina és del lector, d'intentar trobar el sentit exacte a les paraules dels autors del text.
  - Els diferents autors fan servir les majúscules de forma diferent a com es fa ara. Així, hi trobem *Poble*, *Aygua*, *Mestre de Casas*... enmig de paràgraf. Es respecten les majúscules a principi de paràgraf, i hi trobem una caplletra a la C inicial de text, sense cap decoració especial. Es tracta del sistema de majúscules, que no està normalitzat com ara. D'aquesta forma, hi trobem majúscules per denominar càrrecs, institucions, tractaments personals, dates, però també mots, sobretot substantius, que es vulguin destacar: *Safareix*, *Solatge*, *Materials*...
  - En tres ocasions trobem al text segells reials, amb l'any en curs (1730) i una anotació de preu (*vint marevedís*). També hi trobem, a la pàgina escrita en castellà, un segell molt posterior, d'una agència. Ignorem de quin tipus d'agència es tracta. Al final de cada pàgina de la primera part del text, existeix una petita filigrana, i al final de la primera part del text, la del redactat del notari, hi ha la signatura amb una filigrana del mateix notari.

Fig. 11 Plec datat a l'any 1739

8) Situació en el temps i l'espai: Tot i que la signatura de l'arxiu on es troba el manuscrit ens situa el text al 1729, no el podem datar en aquest any. De fet, en tractar-se d'un text administratiu que s'ha anat completant amb el temps, hi trobem diferents dates per a cada apartat:

- 4 de desembre de 1729: d'aquesta data és el primer full del manuscrit.
- 10 de novembre de 1730: pàgines 2 a 8.
- 2 de setembre de 1738: pàgines 11 a 17.
- Any 1739: pàgines 18 i 19.
- L'últim bifoli és de 1739, després de la construcció de la canonada.

Pel que fa al lloc on va ser escrit, totes les signatures del text han estat realitzades a la ciutat de Barcelona, on estaria situada la notaria de Thomas Casanovas i Solans¹², tot i que el text fa referència a un acord que afecta la vila de l'Hospitalet de Llobregat.

---

¹² Thomas Casanovas i Solans: notari de la ciutat de Barcelona durant la primera meitat del segle XVIII. Es conserven alguns manuscrits de la seva notaria amb pactes, tractats i documentació jurídica.

Fig. 12 Full en mal estat

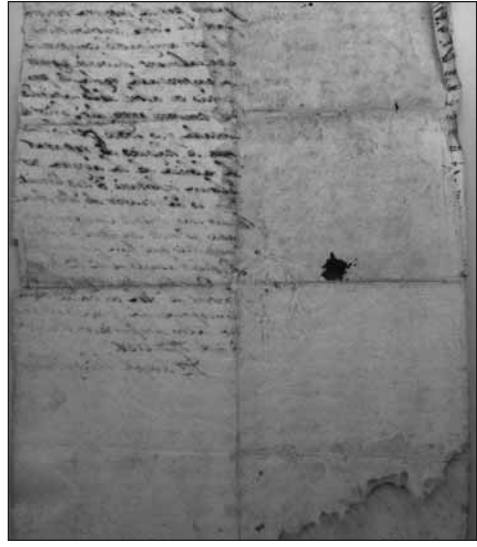

Fig. 13 Full en mal estat

9) Estat de conservació: Podem dir que l'estat de conservació és relativament bo. Un bifoli està seccionat, s'hi aprecien algunes taques d'humitat i és pràcticament impossible de llegir alguns mots. Amb tot, no hem d'oblidar que es tracta d'un text administratiu que recull un compromís entre particulars datat fa pràcticament tres-cents anys.

10) Lloc de conservació: Actualment el manuscrit es conserva a les dependències de l'Arxiu Municipal de l'Hospitalet de Llobregat.

3. ESTUDI ESTILÍSTIC I LINGÜÍSTIC DEL TEXT

La llengua catalana, tot i no estar fixada al segle XVIII, té segles de preparació pel que fa a la redacció de textos, sobretot administratius. Ens referim aquí a la Cancelleria Reial, que comença a funcionar a mitjan del segle XIII, durant el regnat de Jaume I. En aquest moment el rei disposà que tota la documentació administrativa del regne de València es redactés en català. Aquesta institució vetllà per fixar d'alguna forma un cert estàndard lingüístic per a la llengua escrita oficial, model que serà mirall també per a la llengua literària. La principal voluntat de la Cancelleria serà eliminar de la llengua escrita tots aquells elements considerats dialectals. La Cancelleria prengué com a model lingüístic el barceloní, i exercí les seves funcions fins a principis del segle XVI, tot i que la inèrcia de les seves activitats deixà un pòsit de considerable valor per al futur de la llengua.

Anem tan enrere en el temps per deixar clar que, tot i no tenir una llengua normativitzada, els funcionaris catalans del XVIII sí que tenien una clara tradició de llengua

escrita en el seu idioma. Per aquest motiu, tot i els llargs períodes de persecució lingüística i cultural, els Borbons ho van tenir complicat per desterrar la nostra llengua de l'ús administratiu.

Els segles XVII i XVIII són, amb tot, una època convulsa en l'àmbit polític. No així des del punt de vista lingüístic. No vivim un període de grans canvis. Si hem d'esmentar un parell de característiques del català del moment, podríem assenyalar les següents:

- És moment de grans interferències lingüístiques amb el francès al Rosselló, i amb el castellà a la resta del territori.
- Vivim un període de forta dialectalització interna, deguda a la falta de comunicació cultural entre les terres de parla catalana. Les principals diferències entre els dos grans blocs (oriental i occidental) són d'ordre fonètic, tot i que tinguin algunes repercussions escrites. No hem d'oblidar que la Cancelleria vetllava per la unificació de la llengua escrita. Tot i així, des del segle XV trobem manuscrits orientals que escriuen plurals i segones persones del singular del present d'indicatiu en *-as* i tercera persona del plural en *-an* enlloc de les grafies clàssiques (*-es* i *-en*). Més avall veurem alguns exemples d'aquests fets al text que tractem. Durant aquesta època també es produeixen confusions entre *o* i *u* àtones. També veurem alguns exemples dins l'apartat de l'estudi fonològic del text.

3.1. LÈXIC

3.1.1. CARACTERÍSTIQUES

Preferència per mots d'ètim¹³ hispànic, així com la consolidació de molts castellanismes després d'un període de coexistència amb el català. Aquest ús es fa molt evident en la denominació de càrrecs públics i tractament personal: *serca* [f.3r55], *Señor* [f.1r4], *Don* [f.2r9], *gastos* [f.9r143], *modo* [f.2v37], *grupos* [f.8r130].

La mateixa Cancelleria Reial defensava l'ús d'una llengua escrita relativament uniformitzada, tant en català com en llatí. D'aquesta relació queda l'ús de nombroses formes llatines en els textos administratius posteriors. Aquí hi trobem: *any lex* [f.2r8], *auctoritats* [f.2r6].

Formes antigues com *regoneguda*¹⁴ [f.3v83] i *perfionades* [f.3v82].

---

¹³ Origen.

¹⁴ Etim.: del llatí RECOGNOSCERE. La forma *regonèixer*, molt més documentada en la llengua antiga que *reconèixer*, representa l'evolució normal del mot llatí, amb sonorització de la *-c-* intervocàlica en *-g-*. La forma *reconèixer* és el resultat d'una ultracorrecció per analogia del verb *conèixer* (DCVB).

3.1.2. LÈXIC ESPECIALITZAT

Els textos juridicoadministratius com aquest incorporen lèxic especialitzat. El text parla d'un pacte entre particulars per a l'execució d'una obra. Pel mateix motiu, també hi trobarem lèxic especialitzat sobre construcció. Així, pel que fa al lèxic juridicoadministratiu, hi trobem els següents mots: *ítem* [f.2v26]; a *ops* [f.3v65] o *per ops* d'algú, d'alguna cosa; *fermança* [f.4r87]; *principal* [f.4r88]; *compel·lir* [f.10v184] i *feriat* [f.4v119]. Els mots que fan referència a aspectes de la construcció són: *talús* [f.2r18]; *en quadro* [f.2v28]; *pa* [f.3r47]; *a la caputxina* [f.3r49]; *anjup* [f.3r60]; *cana* [f.8r134] i *ploma* d'aigua [f.9r142]. Trobarem les seves definicions a l'apartat 6 (anotacions).

3.2. FONOLOGIA

3.2.1. VOCALISME

- Tendència a la iodització. Ja es produïa durant l'època de la Cancelleria Reial, i es veu enfortida durant els segles xvii i xviii: *fai* [fáj] *fee* [f.2r5].
- Com hem vist abans, es produeixen episodis de vacil·lació entre e i a àtones. Trobem vacil·lacions en paràgrafs de diferent autor, però també en paràgrafs fets, suposadament, per un mateix autor: *clavaguera* [f.2v28] / *claveguera* [f.2v30]; *assolas* [f.4r94] / *assoles* [f.4r91]. Tot i així, des del segle xv trobem manuscrits orientals que escriuen plurals i segones persones del singular del present d'indicatiu en –as i tercera persona del plural en –an enlloc de les grafies clàssiques (–es i –en). Així, en aquest text hi trobem les següents formes: *casas* [f.1r1], *avingudas* [f.2r20], *llambordas* [f.2v28], *aparedadas* [f.3r49], *assentadas* [f.3r50], *juntas* [f.3r50], *hàjan* [f.3r59], *totas* [f.2r20], *cosas* [f.3v77], *referidas* [f.3v77], *sas* [f.3v78], *costas* [f.3v78], *despesas* [f.4r86], *fermansas* [f.4r87], *novas* [f.4r92], *divididoras* [f.4r93], *cedidoras* [f.4r93], *assolas* [f.4r94], *obligan* [f.4r94], *vuyt-centas* [f.4v93], *lliuras* [f.4v105], *nou-centas* [f.4v108], *sinch-centas* [f.4v108], *dos-centas* [f.4v109], *tres-sentas* [f.13v290], *ditas* [f.4r84], *firmas* [f.4v114], *las* [f.2r6], *ayguas* [f.8r137], *moltas* [f.9r142], *plomas* [f.9r142], *acordadas* [f.9r147], *aquellas* [f.9v154], *paraulas* [f.9v154], *vindrian* [f.11r210], *ellas* [f.11v213], *reservadas* [f.11v231], *fàltan* [f.11vb234], *attesas* [f.12r240], *estas* [f.12r240], *canonadas* [f.13r248], *clavegueras* [f.13r248], *dias* [f.13r253], *arrobas* [f.13r280], *quartas* [f.13v287], *cañas* [f.13v288], *canyas* [f.13v289], *rejolas* [f.13v290], *ollas* [f.13v294], *enbarnissadas* [f.13v298], *vint-i-duas* [f.13v306], *lliuras* [f.13v306]. També hi trobem algunes formes clàssiques: *assoles* [f.4r90], *altres* [f.12r240], *manobres* [f.13r275], *cabanes* [f.13r278] i *lliures* [f.13v292]. En alguns d'aquests casos, la influència del castellà pot ser decisiva perquè es donin aquests resultats.

- Vacil·lació entre *o* i *u* àtones: *conill* [f.2r18] / *cunill* [f.2r12]. Tot i així, la major part dels casos de dubte es resolten amb l'ús d'*u*: *Cunill* (també *Conill*), *cubert* [f.3r61], *cuberta* [f.2v28], *recullir* [9v158], *recullia* [f.9r140], *recullible* [f.9r152], *cumplir* [f.4r84], *cumplert* [f.10v183].
- Es produeix una vacil·lació entre les formes *i* i *y*. Ho veiem a *aigua* [f.9v166] / *aygua* [f.1r3].

3.2.2. CONSONANTISME

- Ús indistint de *ñ* i *ny*: *cañas* [f.13v288] / *canyas* [f.13v289]. L'ús de la primera forma ve donat per influència de l'espanyol: *Señor* [f.1r4], *guañàs* [f.11r211], *Joseph Viñes* [f.12r245], *compañia* [f.13r253]; *any* [f.1r5], *pany* [f.2v36], *pertanyents* [f.3v81], *cunyats* [f.4r88], *dany* [f.8r136], *so-brepany* [f.13v302].
- Alternança en la representació gràfica del fonema /z/, entre *z* i *s*: *bronze* [f.3v80] / *bronse* [f.3r60]. També hi trobem algun cas de diferent representació a l'actual: *dotse* [f.13r273], *quatorse* [f.13r271].
- Alternança en la representació gràfica del fonema /s/, entre *ç* i *s* i entre *c* i *s*: *fiança* [f.4r89] / *fiansa* [f.4r96]; *tres-sentas* [f.13v290], *sent* (100) [f.13v290] / *cens vint-i-dues* [f.13v306]. Hi trobem també alguns casos amb grafia diferent a l'actual en relació amb les alternances *ç* i *s*¹⁵ i *c* i *s*: *forsa* [f.1r3], *alsada* [f.2r18], *comensar* [f.2v44], **serca* [f.3r55], *fermansas* [f.4r87], *renunsiant* [f.4r92], *sinch* [f.4v108], *porcellana* [f.8r131], *ters* [f.11v119], *sinquanta* [f.13r273], *sinquena* [f.13r277], *dos-sents sinquanta* [f.13v293], *bras* [f.13v300].
- No queda clar l'ús de la *h* muda. Així, trobem indistintament *mahons* [f.2v36] i *maó* [f.8r130], i formes com *obehir* [f.2v41], *rahó* [f.2r11], *conduhir* [f.2r12], *posseheix* [f.2r13], *a'hont* [f.3r50], *consuehit* [f.4r94], *concluhida* [f.4v110], *reduhir* [f.9v160], *contribuhir* [f.9v164], *succeheix* [f.10r181], *hu* [f.11v228].
- Reiteració per mimetisme a l'anterior /r/: *proprí* [f.4r98], *propri* [f.9v163].
- Vacil·lació en la representació gràfica del fonema /k/: *aqueducto* [f.2v31], *enquantraria* [f.11v225], *quatorse* [f.13r271]; però també *acueducto* [f.9r138].

---

¹⁵ En aquest cas, i contra els criteris d'"Els Nostres Clàssics", mantenim la grafia original per poder fer un estudi lingüístic més reeixit

- Sonorització en /tʃ/ del fonema /tʃ/: *mig* > *mitg* [f.2v27].
- Ús d'elements arcaïtzants, com la *ch* final (i alguna vegada interior de mot com a *Parrochial* [f.9v155]) enlloc de la representació gràfica de la sorda /k/: *càrrrech* [f.4r89], *lloch* [f.2r13], *blanch* [f.2v34], *Montjuïch* [f.2v24], *Francesch* [f.4r87], *sinch* [f.13r275], *referesch* [f.4v113], *públich* [f.5r124], *Ausich* [f.13r253]; la *ph* final: *Joseph* [f.1r1]; i la *Th* inicial: *Thomas* [f.1r4].
- No queda clara la grafia del fonema /tʃ/ a final de mot: *safareix* [f.2v37].
- Sonorització del fonema intervocàlic /k/ en /ɣ/: *regonega* [f.2v26].
- Representació diferent a l'actual del fonema /ks/: *escavació* [f.8r133].

3.3. MORFOLOGIA

- A tot el territori, però sobretot al català oriental, es representen els plurals en *-as* (*casas*) i se substitueix la *e* per la *a* àtona a les desinències verbals: *remètar* [f.2v23].
- Fruit de la vacil·lació en el sistema vocàlic àton, trobem la forma *altre* com a femení: *altre suma* [f.9v164].
- Manteniment de la *-r* final llatina a les desinències verbals: *pèndrer* [f.10v187], *compòndrer* [f.3v79], *remètar* [f.2v23], però *posà-hi* [f.3v72].
- Incoatiu en *-esc*: *partesca* [f.2v39], *referesch* [f.4v113].
- Ús de la forma valenciana en el present de subjuntiu: *puga* [f.10r175], *dega* [f.2v29].
- Ús del demostratiu de proximitat valencià: *este, esta* [f.2v30].
- No s'empra la forma femenina de l'adjectiu *dos* [f.2v35].
- Ús dels possessius *son* [f.2v35], *sa* [f.10v182], *sos* [f.9r143], *sas* [f.3v78].
- Es fa ús, com és habitual en textos administratius i en la literatura en general de l'època, d'abreviatures, no només per tractaments i dates, sinó també per a altres tipus de mots, com preposicions: *p / per* [f.10v182].
- Ús de l'article definit masculí *lo* [f.1r2]. Es fa servir també en construccions que avui jutgem incorrectes com a article *lo* + verb: *lo fer fabricar* [f.9v162].

3.4. SINTAXI

- Disposició dels paràgrafs típica del llenguatge jurídic: *Primerament* [f.2r17], *ítem* [f.2v26]; *Primerament, segonament* [f.11r204]...
- El sistema de majúscules no està tampoc normalitzat com ara. Aquest fet, unit al fet que les convencions pel que fa als signes de puntuació i accentuació no són les mateixes que ara, ens dona com a resultat un text a línia correguda, pràcticament il·legible avui.

3.5. APARTAT ORTOGRÀFIC

Hem de mirar un text d'aquesta antiguitat amb la perspectiva que ens dona el temps. Compararem les solucions de llavors amb les actuals, però no parlarem en termes de correcció i incorrecció. Tampoc no donarem per globals solucions que els autors concrets de cada fragment del text han donat en diversos casos. És possible que aquelles solucions no es correspongessin amb la norma més o menys fixada de l'època. Amb tot, el fet de trobar-les en un text administratiu ens assegura que es tractava de formes més o menys generalitzades.

3.5.1. SEPARACIÓ DE MOTS I SÍL·LABES

La forma de separar mots a final de paraula és molt similar a l'actual. Ho veiem:

- Formes dobles (*ss, rr, l'l*): se separen igual que ara. Ho podem veure a *tor-rent* [f.2v41]; *traves-sera* [f.10r175]; *submis-sió* [f.4v112].
- La forma *-ix-*, segons la normativa actual se separa si no és a final de paraula. Aquest text ho fa de forma diferent: *regoneix-er* [f.11r199].
- La resta de separacions se solen fer igual que ara: *materi-als* [f.3v79]; *vari-ar* [f.4r99], excepte alguna de difícil explicació (*pob-le* [f.10v186], [f.10v191], [f.10v194], [f.11v218]).

Es fan servir dos signes per indicar separació de mot a final de paraula, “:” i “=“.

3.5.2. APOSTROFACIÓ

L'apòstrof reflecteix en l'escriptura l'elisió d'un so en la llengua parlada.

Els autors del text que origina aquest estudi no empen l'apostrofació com l'entem avui. De fet, no l'empen. Un dels autors fa servir, però, un apòstrof per separar dos mots en una autocorrecció: *de'(l)dit anjup* [f.3v76]

Podem veure exemples: *la aygua* [f.2r11], *se obliga* [f.2r17], *la alsada* [f.2r18]...

Tot i que no veiem el signe gràfic, sí que podem observar l'esperit de l'apostrofació, l'elisió d'un so, en alguns moments: *al(Ø) Hospitalet* [f.2v46]; *del(Ø) acte* [f.9v154]; *no s(Ø)en vaja* [f.3v71]; *sen perden* [f.9r147] / *ne obligaren* [f.4r91]; *al(Ø) últim* [f.4v109] / *desde al peu* [f.8r121]; *ala que(Ø)s desvia* [f.10v166]

3.5.3. ACCENTUACIÓ

Abans d'entrar en detall, hem de fer un aclariment. No parlarem, en cap cas, de l'accentuació de la "i", ja que el signe gràfic (punt o accent) que acompanya la representació d'aquesta grafia en el text és, sempre, molt exagerat, amb la qual cosa ens veiem impeditos a decidir si estem davant d'un accent gràfic o no.

De l'estudi d'aquest text podem indicar una certa normativa sobre l'ús de l'accent gràfic, almenys durant la primera meitat del segle XVIII. No sempre es compleix. Això ens indica que els autors del moment, o bé no eren gaire curiosos amb aquesta normativa, o bé no li donaven massa importància. També veurem que, tan sols deu anys després, les diferències entre les solucions que donen diferents autors són sensibles. Però passem a fer un petit tractat:

- Com a norma general, s'accentuen les vocals amb la funció de preposició, de conjunció, o a començament de frases fetes: *á fi de que* [f.2r17], *á ras de terra* [f.2v23], *á todas las avingudas* [f.2r20]; *mobles é immobles* [f.4r92]; *pedra ó mahons* [f.3r52]. Podem observar els canvis d'un autor a un altre o, d'una època a una altra a la y, que en els escrits del primer autor apareix sempre amb dièresi, i en els últims afegits de diferents autors la trobem sempre sense aquest signe. Pel que fa a la a, succeeix una cosa similar. Als primers fulls la trobem sempre amb accent tancat, i després apareix amb accent circumflex, com al francès (*transferida â favor* [f.9v159]).
- També com a norma general, podem dir que s'accentuaven els mots aguts acabats en vocal: *cavació* [f.2v46], *cessió* [f.3v63], *dilació ni escusació* [f.4r84], *submissió* [f.4v112], *constitució* [f.4v118], *capitulació* [f.5r121], *porció* [f.10v196], *conducció* [f.13r248], *pretenció* [f.9r142] (observem el canvi a accent obert), *porció* [f.9r145] [f.11r219], *obligació* [f.10r167], *composició* [f.12r236], *Agulló* [f.4v115], *maó* [f.8r132], *canó* [f.8r131] [f.13v.297] [f.13v300], *rahò* [f.10v188] [f.12r241] [f.13r247]; *apareixerá* [f.3v73], *doná* [f.4r87], *pá* [f.8r130], *plá* [f.8r130], *està* [f.9r140] [f.9v157], *passà* [f.9v162], *donà* [f.11v218], *aconsolà* [f.11v220], *deurà* [f.13v310], *comprà* [f.11v223], *importarà* [f.11r207]; *tambè* [f.11v224], *diguè* [f.10r170], *retinguè* [f.10v190].
- S'accentuen tots els mots aguts acabats en vocal+s: *desviàs* [f.9r145], *deguès* [f.9v164], *promès* [f.9v165], *aprofitàs* [f.9v166], *arribàs* [f.10v186], *terminàs* [f.10v193], *haguès* [f.12r238], *guañàs* [f.11r211],

Però, com hem comentat abans, la norma no devia estar gaire fixada, ja que hi trobem moltes excepcions a aquests regles:

Casa o torre [f.3r53], *prevencio* [f.3r54], *expressio* [f.9v159] [f.10r176], *accio* [f.10v184], *conduccio* [f.10r172] [f.1r2], *perfeccio* [f.3v82], *capitulacio* [f.4v113], *restitucio* [f.4r86], *composicio* [f.10v192], *pretencio* [f.10v193], *consideracio* [f.10v194], *vexacio* [f.11r205], *proposicio* [f.12r241], *precisio* [f.11v232], *proporcio* [f.12r237], *raho* [f.9r146] [f.11v234], *tambe* [f.3r56], *cano* [f.8r131]; *eficas* [f.10v184], *perdes* [f.10r173], *promes* [f.11r208].

3.5.4. DIÈRESI

La utilitat que els autors d'aquest text donen a la dièresi no coincideix en res a la que li donem avui. Així, al text trobem dièresi en els següents casos:

- Y en funció de conjunció: *ÿ*, repetida constantment.
- Y al mig del mot *aÿgua*, també repetit al llarg de tot el text.
- Les formes: *reÿ* [f.2r6], *divuÿt* [f.2r8], *panÿ* [f.2v36], *panÿs* [f.3r62], *cunÿats* [f.4r88], *vuÿt* [f.4v105], *anÿ* [f.4v110], *Joan Saÿtada* [f.5r119].

Com hem comentat en altres moments, el text evoluciona, i hi trobem diverses solucions a algunes d'aquestes formes:

- La forma *aÿgua* passa a ser *aygua* [f.9r139] i després *aigua* [f.13r255].
- D'igual manera, les formes *ÿ* i *anÿ* passaran a ser *y* i *any*¹⁶.

Amb tot, un mateix autor pot oferir diverses solucions a un mateix mot: *aÿguas* [f.8r137], *aygua* [f.8r136] i *aiguas* [f.8r128], la qual cosa ens demostra que ens trobem en un període lingüístic d'adaptació, com veurem més endavant.

4. NOTA A L'EDICIÓ

Com bé apuntàvem al començament de l'article, editar un text és preparar-lo per ser llegit. Aquest fet, que ens pot semblar una feina de poc valor una vegada tothom pot disposar a casa de potents eines d'edició, comporta un coneixement considerable, tant del públic a qui va dirigida l'obra com de l'autor i la seva realitat. Del públic, perquè hem de saber quin nivell tindran els possibles lectors —no editarem d'igual forma per a un expert en la matèria i per a un estudiant de primària—, i de l'autor, el seu moment i el seu espai, perquè hem de captar l'essència d'allò que hom ha escrit.

---

¹⁶ A l'edició sense dièresi.

El text que ens ocupa és un original. No és una còpia d'un altre text. El fet de treballar amb un original fa que s'eliminin els errors que pugui provocar un copista. En aquest cas, els errors en l'edició poden venir per:

- Dificultat, per ser un manuscrit, en interpretar alguns mots o lletres. En textos d'aquesta època és fàcil, per exemple, confondre els signes *f* i *s*.
- Dificultats per trobar-nos amb un text en una llengua no fixada. Així, ens trobem les grafies *a* i *e* amb diferents solucions per a un mateix mot.
- La dificultat pròpia del deficient estat d'alguns bifolis del manuscrit. Hi trobem taques d'humitat, petits fragments desapareguts...
- Desconeixem si es tracta d'una còpia al dictat. Mentre que en una lectura d'un manuscrit el copista pot confondre uns grafemes per uns altres, en un dictat la confusió pot néixer de la similitud entre fonemes.
- A major nombre de còpies, més possibilitats que es produeixin errors. En aquest cas, no sembla lògic pensar que ens trobem amb el resultat d'una successió de còpies, sinó davant d'un original o còpia al dictat. Amb tot, i segons Bleuca, «*como media, se comete un error por página*».¹⁷

4.1. RECENSIO

D'aquest text només hi ha un testimoni (*codex unicus*), que és a la vegada *codex antiquior* i *codex optimus*. Aquest fet ens simplifica la feina, però ens causa un problema, no podem comparar lliçons de diferents testimonis.

Però un manuscrit pot ser autògraf o còpia de mà aliena. Pel que fa al primer cas, podem distingir entre esberrany, original i còpia autògrafa. L'esberrany presenta nombroses correccions; l'autògraf és una còpia feta sobre l'esberrany, i una còpia autògrafa la fa l'autor sobre l'original o una altra còpia. Òbviament, no estem davant d'un esberrany. Però, com distingim l'original de la còpia? Un original només presenta algunes correccions, la còpia no n'ha de presentar cap. Com veiem al manuscrit, hi ha una correcció a línia 180 de la pàgina [f.11r]. Així, en el cas de tractar-se d'un autògraf, hem de parlar d'un original.

Així doncs, en aquest cas hem de parlar d'un text que, com hem vist, està escrit per diverses plomes i en diferents moments. Les parts del text que van signades són apògrafes, ja que, o han estat dictades pels seus autors a copistes professionals, o bé han estat copiades per aquests copistes d'autògrafs de l'autor original. Pel que fa a la resta del text, es tracta d'originals autògrafs fets per escriptors professionals

---

¹⁷ BLECUA, A. (1987). *Manual de crítica textual*. Madrid: Castalia. Pàg. 19.

d'organismes oficials de l'època (al text se cita la notaria d'en Thomas Casanovas i Solans). És possible que algun fragment d'aquests originals sigui a la vegada un apògraf de models manuscrits de textos legals o administratius de l'època.

4.2. CONSTITUTIO TEXTUS; CRITERIS D'EDICIÓ D'"ELS NOSTRES CLÀSSICS"

A la nostra cultura s'han seguit nombrosos criteris per portar a terme edicions de tot tipus: els criteris de Miquel i Planes amb la col·lecció "Històries d'Altres Temps"; els criteris d'"Els Nostres Clàssics", col·lecció a cura Josep de Maria de Casacuberta en principi, i de Amadeu J. Soberanas, des del 1986; els criteris dels romanistes; els de la "Biblioteca Clàssica", i d'altres de tradició francesa. Tots aquests criteris són eines a mans del curador per presentar al lector, sigui iniciat o no en filologia, textos llegibles sense traïr la fidelitat que devem a l'autor. Així, bàsicament, el conjunt de criteris presentats preserven el conjunt del text, actualitzant aspectes com l'ortografia, que és una pura convenció. Nosaltres farem servir el sistema d'"Els Nostres Clàssics".

Aquesta col·lecció neix amb la inquietud de fer accessibles els textos medievals catalans als lectors. El seu sistema, fixat per Josep M. de Casacuberta, intenta fer compatible el respecte per la forma gràfica dels manuscrits, amb una mínima intervenció, per fer més planera la lectura i la comprensió d'aquests textos. Aquestes actuacions pretenen una doble divulgació: per una banda, la d'unes obres cabdals de la literatura catalana, i per una altra, la d'una normativa ortogràfica moderna que calia difondre. Així, les actuacions que introdueix el sistema de Casacuberta respecte d'altres, consisteixen en:

1. Conservació de les grafies de l'original, excepte els grafemes *s/f*, *u/v*, *i/j* i *c/ç*, segons la llengua actual. En aquest text, no es troben gaires problemes en aquest sentit. Es podria donar el cas de confusions entre *c* i *ç* però aquestes estan ben solucionades per l'autor o autors. Sí que trobem, però, grafies *s* enlloc de *ç*: *alsada* [f.2r18] per *alçada*; *comensar* [f.2v44] per *començar* i *serca* [f.3r55] per **cerca*.
2. Actualització de totes les convencions lingüístiques:
  - Separació dels mots d'acord amb les regles actuals: *dela* passa a ser *de la* [f.3r53] i *pera* passa a ser *per a* [f.3v71].
  - Simplificació de les consonants dobles inicials sense valor fonètic signficatiu. Aquí no es dona aquest cas.
  - Ús de títles, apòstrofs, dièresis i guionets, segons la normativa actual.
  - Ús de majúscules i minúscules, segons els criteris actuals.
  - S'accentua el text d'acord amb les regles actuals. Hem de tenir presents els trets lingüístics de cada text per decidir quin tipus d'accent hem de fer servir en cada cas, segons el dialecte adscrit al text. Per una altra banda,

el respecte de la normativa ortogràfica moderna facilita la lectura dels textos. Però és lícit preguntar-se si cal aplicar l'accentuació moderna a textos antics, no només pels dubtes ètics que pot representar a l'editor la modificació d'un original, sinó també pels problemes d'ordre gràfic i fonètic que aquesta modificació comporta. D'ordre gràfic perquè podem observar, per exemple, accents diacrítics estranys com à i é en segons quins casos, i d'ordre fonètic perquè tenim, hores d'ara, molts dubtes sobre la tonicitat o no de moltes síl·labes en contextos antics.

- Puntuació del text d'acord amb les convencions actuals.
- Ús dels signes següents:
  - a. Les cometes indiquen citació textual.
  - b. () indiquen mots o fragments de text considerats sobrers.
  - c. [] reconstruccions de grafemes i mots proposades pel curador.
  - d. Divisió del text en capítols i indicació dels títols entre claudàtors.
  - e. Indicació de les llacunes i els bordons del text amb punts suspensius entre claudàtors.
  - f. S'escriuen amb cursiva tots els mots escrits en una altra llengua diferent a la vehicular de l'obra que s'edita.

3. Ús del punt volat per:

- Geminació de consonants: *col·legiat* per *collegiat* [f.2r7]; *il·lustre* per *Illre* [f.4r99]; *intel·ligència* per *intelligencia* [f.9v153]; *compel·lir-lo* per *compellirlo* [f.10v184]
- Elisió de vocals que avui es presenten normativament.
- Quan la vocal inicial d'un mot desapareix per confusió amb la vocal final del mot precedent, o per absorció d'aquesta, hi té preferència la vocal inicial del gran mot (*qu'es* [f.10v185])
- Si són dues vocals pròximes fonèticament, té preferència la que avui es representa normativament.

5. EDICIÓ DEL MANUSCRIT

[f.1r]Pactes firmats per y entre Joseph Tarafa, mestre de casas, ab Don Joseph Cortada, acerca la conducció de la font. Dits fan per lo Don y poble a fi de què sien mantinguts en forsa de la venda de la aygua feta per Cortada al Señor, firmada en poder de Thomas Casanovas, notari de Barcelona als 4 de desembre any 1729. **[f.2r]**Certifico y fai fee, lo Thomas Casanovas y Solans, per las auctoritats aplica y del rey nostre Señor (Déu lo guarde) notari públic Real Col·legiat de Barcelona, avall escrit com, ab acte rebut y testificat en poder meu, als divuyt de janer prop passat del corrent any lex, y entre lo noble Señor Don Joseph de Cortada y Bru, alguazil major de la Real Audiència de una, y Joseph Tarafa, mestre de casas, ciutedà de Bar-

celona de altre, per rahó de la fàbrica de pèndrer la aygua de la font dita del mas Cunill y del torrent que allí és, y conduhir-la al clos de la casa que dit noble de Cortada posseheix en lo lloch de l'Hospitalet, dita y anomenada la torra del xipré. Fou feta la capitulació y obligació ab los pactes y condicions següents:

15

1. Primerament: se obliga dit Joseph Tarafa en fer una travessa de paret en lo lloch més convenient del sobredit torrent dit del Conill, a talús, y de la alsada sia menester, a fi de què la dita paret sia suficient y bastant per a detenir y resistir, a todas las avingudas que en dit torrent poden esdevenir, y per a què tota quanta aygua nasque de dita travessa en amunt, no puga escapar-se ni desviar-se una gota. La qual paret en son fonamen **[f.2v]** ha de tenir sis palms de gruix, y remètar dita paret a ras de terra, del gruix li deu correspondrer, y coronada de llambordas de Montjuïch.

20

25

2. Ítem, se obliga dit Tarafa (que en cas sie menester, y se regonega convenient) fer y formar en mitg del torrent, des de dita paret travessa en amunt, una porció de clavaguera cuberta de llambordas per a què tota quanta aygua naix en la dita font y torrent del Cunill, dega entrar dins dita claveguera, y esta comunicar-se a la caseta se ha de fer junt a dita travessa per a pèndrer des de allí la canonada de l'aqueducto.

30

3. Ítem se obliga dit Tarafa en formar junt a la paret travessa expressada, una caseta de deu palms en quadro de parets de pedra y morter blanch, de gruix de dos palms y mitg, ab un portal de pedra picada, y una porta ab son pany y clau, cuberta de volta de mahons y enrejolada a modo de terrrat, y dins dita caseta formar un pou a modo de safareix per a què dins de aquell se assolia tota inmundícia y solatge aporta la aygua, y que de dit safareix partesca la canonada de l'aqueducto y un desguasadero que ha de donar al mateix torrent, per a què en cas la aygua que entrara a la caseta sia més de la que podrà obehir la canonada, puga saltar altre vegada al torrent

35

40

4. Ítem se obliga lo referit Tarafa en formar la canonada de l'aqueducto de dita aygua, que ha de comensar en la sobredita caseta y continuar aquella per fora del torrent, y anant prenent sempre per lo peu del marge de la part esquerra de dit torrent, anant des de la caseta a l'Hospitalet, fent-se la cavació, y **[f.3r]** vall sia menester, y la paret necessària, ço és palm de pa sota las canals, y a cada costat palm y quart. Y la canonada dega ser formada de canals de palm de ample envernissadas, a la caputxina, ben aparedadas de morter y pedra, y assentadas ab picadís a las juntas, y a'hont se hàjan de posar canons, han de estar juntats ab llaca, tot a fi de què no se perdia gota de aygua, y cuberta dita canonada de pedra o mahons, y així continuar dita canonada fins al safareix de dit clos de la casa o torre del xiprer. Y ab la prevenció que al travessar lo torrent, sia cuberta dita canonada ab llambordas, és a saber, serca del dit clos, y no menos, a un camí que passa im-

45

50

55

mediat a la porta del referit clos, com també fer en lo districte de dit conducto y canonada sis espiralls ab sos reposos.

- 60 5. Ítem que en la vora del safareix qu'es troba en lo clos de dita torre del xiprer, haja de fer un anjup o pica de pedra ab una planxa de bronse per lo repartiment de la aygua, tancat ab parets de pedra, cubert ab llambordas, o com més convinga ab la porta, y dos panys y claus diferents, segons lo previngut y pactat ab lo acte de **[f.3v]** cessió de la tercera part de dita aygua, feta per dit Señor Don Joseph a favor del reverent Don Joseph Carreras, prevere y rector de dit lloch de l'Hospitalet, a obs y utilitat del comú y particulars de dit lloch, ab las salvetats, pactes y condicions, modo y forma expressats en dit acte de cessió, rebut en poder del notari avall escrit, als quatre de desembre mil set-cents vint-y-nou.
- 70 6. Ítem se obliga lo mencionat Tarafa en compòndrer lo safareix del dit clos de la torre del xiprer en la deguda forma per a què no se'n vaja la aygua, y posà-hi una canal per a què la aygua salria de(l)dit anjup al safareix de la alsada apareixerà a dit Señor Don Joseph.
- 75 7. Ítem se obliga també dit Tarafa a conduhir dita aygua de manera que de dit anjup pugua pujar al primer sostre de la casa de dita torre del xiprer. Totas las quals cosas sobre referidas promet, y se obliga fer dit Tarafa en la forma que va expressat a sas costas. Y assegurada la obra, havent de subministrar tots los materials, així de pedra, cals, arena, canals, canons, mahons, llambordas, picadís, llaca, fusta, planxa de bronze y demás materials de dita obra, així pertanyents a mestre de casas, com de fuster, concernents per la perfecció de dita obra, la qual deu fer y deixar acabada y perficionada, vista y regoneguda dins lo termini de sis mesos del dia vint en avant. **[f.4r]** Compradors prometent atèndrer y cumplir ditas cosas sens dilació ni escusació alguna, baix lo salari de procurador acostumat dins Barcelona deu y fora vint sous ab restitució de totas missions y despesas y, per major seguretat ne donà en fermansas a Francesch. Artigas y Ramon Artigas, mestres de casas, ciutedans de Barcelona, cunyats seus (per lo que així principal) los quals acceptaren lo càrrech de dita fiança y se obligaren junt ab dit Joseph Tarafa principal, y assoles, a tot lo que ell selrà obligat. Y tant lo principal com fermansas ne obligaren tots los béns seus, y de quiscú de ells assoles, mobles e immobles haguts y per haver, renunsiant al benefici de les novas constitucions divididoras y cedidoras accions, a la epístola del divo Adrià, y consuehit de Barcelona, que parla de dos o més que assolas se oblígan, y los dits Francesch Artigas y Ramon Artigas, a la lley que diu sie primer convingut, lo principal, que no la fiança. Y a la que dicta que deslliurat lo principal, o sie també la fermansa. Y tots a tot, y altre qualsevol dret y lley que vale y ajudar-los pogués, y per pacte a son propri for sotsmetent-se al for del Il·lustre corregidor de Barcelona, y altre qualsevol ab facultat de variar, fent y firmant escriptura de ters en los llibres dels tersos de la curia del
- 80
- 85
- 90
- 95
- 100

105 Il·lustre corregidor de Barcelona y altre qualsevol ab facultat de variar, obligant-ne per ço així principal com **[f.4v]**fermansas a las personas y béns, y de quiscú de ells assolas llargament, y ab jurament. Y lo dit noble Señor Don Joseph de Cortada y Bru, per rahó de tot lo sobredit, promete donar y pagar al dit Joseph Tarafa la quantitat de mil vuyt-centas lliuras, moneda Barcelona, en esta forma:

110 És a saber, nou-centas lliuras lo dit dia del acte; sinch-centas lliuras a mitja obra; dos-centas lliuras a l'últim de la obra; y las restants dos-centas lliuras, del dia serà concludida la obra, a un any. Y per lo compliment de ditas cosas, ne obliga tots sos béns mobles e immobles, haguts y per haver, ab totes renunciacions, submissió al for de la Real Audiència, y ab jurament, com així és més llargament de vèurer en dit acte de capitulació al qual me referesch;

115 Essen presents per testimonis en quant a las firmas de dit noble Señor Don Joseph de Cortada, lo noble Don Joseph de Josa y de Agulló, y Grau Ferrussola notables ciutedans de Barcelona. Y en quant a la firma de dits Francesch Artigas y Ramon Artigas, que firmaren en la present ciutat, lo dia vint-y-dos de dits mes y any, ab la acostumada constitució de procurador. Per ser diumenge, die feriat, Bernat Girona y Fontcuberta **[f.5r]**y Joan Saytada, escribents en esta ciutat residints, com així és més llargament de vèurer en dit acte de capitulació, al qual me referesch. En fe del que fai la present en esta ciutat de Barcelona, als deu de noembre mil set-cents y trenta. Y per a què conste a'hont convinga, lo Thomas Casanovas y Solans notari públich sobredit aquí, me firmo y poso lo meu acostumat signatura.

125 **[f.7r]***Establecimiento de las aguas para la fuente pública de la villa de l'Hospitalet por el Señor de Cortada, hecho en el año del 1729 Con otros datos interesantes acerca la cons trucción de sus cañerías.* **[f.8r]**Modo per construir la canonada de las aguas en la font de l'Hospitalet.

130 Primo. Lo pa de la canonada ab tres grupos de maó de pla. Son material corresponent Més... Asentar lo canó de peu ab porsellana y vestir-lo ab una paret de maó de cap, dit canó per totes dos parts, y posar dos grupos de maó sobre dita canonada, ab las llambordas. Més..... La escavació feta a sis pams de fondo, y dita canonada, la cana lineal a .....6 lliures 7 sous 6 diners. Més..... Que si per algun contratems en'sente oberta la canonada la roplís de runa, nos sia abonat lo dany. Més.....Lo pujar la aygua, des de al peu fins al repartidor de ditas ayguas, no serà comprès ab la canonada.

135 **[f.9rb]**Suposat lo fet de què lo acueducto que feu fabricar lo Señor Don Joseph de Cortada per a conduhir la aygua de la font y torrent de Conill fins al seu hort, no està fabricat de forma que se recullia tota la aygua que se podria aprofitar que té son origen de la trevessa en amunt, ans bé de ella se'n perden moltes plomas, a par que fóra en son lloch la pretenció del poble de l'Hospitalet de què dit Señor de Cortada fes compòndrer a sos gastos (sens haver de patir-ne alguns dit poble) lo referit acueducto, y la fàbrica

140 de ell, y fer-lo disposar de forma que no se desviàs la més mínima porció

145

de aygua. Fundàs la rahó que asisteix a dit poble en lo acte de capitulacions acordadas entre lo referit Señor de Cortada de una, lo rector Señor Don Joseph Carreras reverend de l'Hospitalet, adquirint a obs y utilitat de dit poble, y los Señors regidors de est de part altre, ab la primera de las quals lo expressat Señor Cortada cedí a favor de dit [...] la tercera part de la aygua [de] la font y torrent de Conill, no manifestament apparent, sí y també de la que, ab diligència, fos recullible en lo citat paratge, y **[f.9vb]**y és tant literal dita promesa que, per la intel·ligència, no necessita de altre que de la lectura de aquellas paraulas en lo primer capítol de l'acte; i li cedeix al dit rector Don Joseph Carreras, prevere y reverend de la dita Parrochial de l'Hospitalet, adquirint est a efecte de aplicar-se la dita aygua a utilitat y benefici de dita universitat y particulars, com entre ells està convingut, la tercera part de la dita aygua que naix y se pot recullir, de les quals, ab la expressió de què naix y se pot recullir, ve transferida a favor del poble, la tercera part de tota la aygua, que ab regular diligència se pot aprofitar y reduhir al conducto. Y no detenint-se lo conveni entre dit Señor de Cortada y lo mencionat poble, passà aquell a pèndrer en son càrrech lo fer fabricar lo conducto de la aygua fins al clos, a sos propis gastos (y sens que lo poble degués contribuir en altre suma que lo que lo Señor reverend per ell havia promès), de manera, que ab dit conducto y fàbrica, que est té en son principi, se aprofitàs fins una gota, tota la aigua de la referida font **[f.10rb]**y torrent, y esta obligació del Señor de Cortada també és literal en lo segon capítol del citat acte, ab lo qual promet dit Señor fer conduhir a sas costas, la aygua de dita font y torrent, fins al seu clos, fent-se lo aqueducto de la manera tenia convingut ab Mestre Tarafa, ab contrata de paraula, que digué se reduhiria de pròxim en escrits. Y dit Señor tenia contractat ab dit Tarafa lo fer lo aqueducto de manera que la conducció de la aygua fos total, sens que se'n perdés una gota com a par de l'acte de conducció entre dit Señor de Cortada y lo expressat Tarafa en lo primer capítol. Allí, per a què tota quanta aygua nasca de dita travessera en amunt, no puga escapar-se ni desviar-se una gota. La qual expressió de dit acte entre lo Señor de Cortada y Tarafa se deu suposar en lo acte entre lo dit Señor de Cortada y lo poble de l'Hospitalet, per la relació que est fa a aquell, de manera que la promesa del Señor de Cortada a dit poble és la mateixa que a dit [...] feu Tarafa que, ocularment, se veu, fou de fer un aqueducto conductiu de tota la aygua, sens que de ella puguera desviar-se, no sols plomas, com succeheix, però ni una part mínima. **[f.10vb]**Y havent lo poble per sa part, a lo rector Señor reverent per ell complert ab la promesa al dit Señor de Cortada, asisteix a dit poble eficaç acció [...] de est per a compel·lir-lo a fer lo conducto, de forma que tota la aygua qu'es pot recullir de font y torrent, arribàs al repartidor, o altrament podria, ab fonament, pretèndrer lo poble de l'Hospitalet pèndrer en lo anxup de l'hort de Cortada, la tercera part de la aygua haguda, rahó a la qu'es desvia. Y podria disputar a dit Señor, en lo estat en què se troba lo conducto, lo usar de la reserva de las dos plomas de la aygua que del total se retingué, pues perdent-se'n més de dos plomas, ja té lo

que podia donar-li la reserva. Lo referit suposat, y desitjant lo poble de l'Hospitalet, y Señors Regidors actuals que, per via de amigable composició se terminàs la pretenció sobredita, y córrer de conformitat ab dit Señor de Cortada, en consideració dels molts favors que de ell ha rebut lo poble, han resolt lo donar una ajuda de cost a dit Señor, per a la esmena deu fer-se en la fàbrica del conducto de la aygua, a fi de què fent-se alguna porció, novament se logre lo recullir-se **[f.11rb]**tota, sens que se'n perdia part alguna, sí y conforme devia haver-se fet de principi, per part de dit Señor de Cortada (no obstant de regonèixer lo referit poble no estar obligat en cosa) per obviar un litigi ab dit Señor, y ha aparegut a dits Señors Regidors, que contribuhint en la nova obra, per la tercera part del cost, podria dit Señor de Cortada tenir-se per content, moguts de las reflexions següents:

Primerament, perquè lo que offereixen los Señors regidors, (xxxxxxx) no pot [ésser] a altre fi, que per a redimir la vexació dels gastos del plet entre ells y dit Señor, y és cert que estos gastos (que en tot cas foren los de advocat y procurador) no podrían arribar al que importarà lo gasto de la tercera part de la obra de molt, pues havent promès dit Señor de Cortada lo fer lo aqueducto (com se devia) ab esmena de tots danys y gastos, los que se ocasionarian, extra dels referits en lo plet, vindrian a càrrech del Señor de Cortada. Y en tot cas, que dit Señor guañàs la causa (que no se creu) a més de què lo poble no li esmenaria los precisos gastos, que del plet, lo més que conseguiria fora lo ésser absolt, però no precisar al poble a contribuir en porció alguna.

Segonament, perquè lo poble, en lo temps que se fea la fàbrica **[f.11vb]**[del] conducto encara no [contribuhí] en la tercera part del total del cost, essent així que est fou de 1800 lliures, y lo que donà lo poble, 550 lliures, que no iguala lo ters de dita quantitat, y quant lo Señor de Cortada se aconsolà de dita quantitat de 550 lliures, ja sabia que esta no era lo ters del total de l'import per tenir ajustat son contracte ab mestre Tarafa, com ell mateix diu en lo acte. Y és digne de tota sanció, que las 550 lliures, totas, no foren per ajuda de cost del conducto, pues ab ellas comprà lo poble la aygua també, y així, defalcant de dita quantitat lo valor de la aygua, tal vegada se enquantraria que lo poble no contribuhí encara en la quarta part del valor de la obra.

Tercerament, perquè és molt conforme a equitat y justícia, que cada hu sentia lo dany a proporció de la utilitat, y per consegüent, no percebint lo poble la utilitat de la aygua, sinó en la tercera part, y encara esta diminuta en tres plomas, dos qu'en té reservadas lo referit Señor de Cortada, y altre lo rector Señor reverend. En tot cas, de precisió de justícia, may podria lo poble ésser compel·lit en patir lo dany dels gastos, sinó per la tercera part, encara haguda rahó de las tres plomas li fàltan, quant menos por **[f.12rb]**[...] en est cas recusar lo Señor de Cortada lo concurs en los gastos per la íntegra

tercera part del poble, contribuhint est per amigable composició, especialment havent-se seguit la expressada regla de proporció en altre dels capítols de conveni entre dit Señor de Cortada y lo poble, per lo cas que se hagués de reparar la fàbrica de la aygua per algun infortuni o cas fortuït, com és de vèurer de dit acte. Attesas estas y altres consideracions, a par és molt conforme a rahó, la proposició que han fet los Señors regidors actuals, al Señor Don Joseph de Cortada, y que est pot quedar content de ella per via de bona correspondència, y aixís ho sentia Salvo Semper &, en Barcelona
a 2 de setembre 1738
Doctor Joseph Viñes y Fuster

[f.13r] Compte del que se ha expendit y gastat en lo any 1739 per rahó de netejar las canonadas, clavagueras, pous y demás necessari per la conducció de las aiguas, així en lo hort del Señor Don Joseph de Cortada y Bru com en la font que té lo lloch de l'Hospitalet.
Y és lo següent.

255	Primo per tres dias que mestre Arnau Díaz, en companyia de mestre Ausích estigués en lo Hospitalet en lo dia de Santo Domingo del mateix any per disposar lo modo de recullir la aygua que se perdia, y fer alguns remiendos.....	6 lliures 6 sous
	Ítem per lo menjar dels dos.....	1 lliura 8 sous
	Ítem a mestre Arnau Díaz per tot un altre dia.....	1 lliura 8 sous
	Ítem per lo menjar del dit.....	6 sous
260	Ítem a mestre Ausích per altres tres dias.....	2 lliures 2 sous
	Ítem a Joseph Ausích, mestre de cases per estar ocupat son germà per 4 jornals, a dotse sous quiscun.....	2 lliures 8 sous
	Ítem per sis jornals de manobre a de set sous.....	2 lliures 2 sous
	Ítem per picadís y cals per los canons	6 sous
265		18 lliures 6 sous

Compte tocant a l'any 1740, per rahó de la conducció de la aygua en lo antecedent compte mencionat.

270	Primo per vint-y-dos jornals de mestre a per de quatorse sous quiscun.....	13 lliures 8 sous
	Ítem per sinquanta-y-quatre de padrí a per de dotse sous quiscun.....	32 lliures 8 sous
275	Ítem per setanta sinch de manobres a per de set sous.....	26 lliures 3 sous
	Ítem per una sinquena de espart.....	18 sous
	Ítem per sis cabanes de espart.....	9 sous
	Ítem per sis [astrissas] de espart pisat.....	18 sous
280	Ítem per dos arrobas de pega per fer betum	1 lliura 8 sous

Ítem per vint-y-vuit quintar de cals a per de quatre sou y nou
quinctà.....3 lliures 12 sous

83 lliures 6 sous

285

[f.13v] Ítem per trenta y sis quartas de oli.....2 lliures 3 sous

Ítem per los cordills per fer passar las cañas.....1 lliura 1 sou

Ítem per las canyas.....8 sous

290

Ítem per tres-sentas rejolas a de set sous lo sent.....1 lliura 1 sou

Ítem per tres jornals y mitg de la carreta per portar lo recapte de pedra y
arena a de quatorse sous lo jornal.....4 lliures 18 sous

Ítem per dos-sents sinquanta mahons a de setse sous lo sent.....2 lliures

Ítem per quatre ollas per fer betum.....4 sous

295

Ítem per dos quartans de picadís.....4 sous

Ítem per dos canons de mitg peu a de un sou y nou.....3 sous 6 diners

Ítem per set canons de brac a de deu diner canó.....5 sous 10 diners

Ítem per trenta-nou canals enbarnissadas a de dos sous y nou
canal.....3 lliures 7 sous 3 diners

300

Ítem per sis canons de bras a de deu dinés lo canó.....5 sous

Ítem per una porteta de medio.....1 lliura 18 sous

Ítem per lo pany, sobrepany y una clau.....2 lliures 10 sous

105 lliures 14 sous 4 diners

305

Súman los dos partits dels anys 1739, y 1740 cens vint-i-duas lliuras, y la
3ª part de dita quantitat és 40 lliures 13 sous 4 diners.

De ditas 40 lliures 13 sous 4 diners, ha satisfet lo poble de l'Hospitalet 17
lliures 11 sous 4 diners per lo que deurà entregar a mestre Osich 23 lliures
1 sou 7 diners

310

[f.14v]1739

6. ANOTACIONS

[f.2r6] *rey nostre Señor; notari públic Real Col·legiat de Barcelona*: en l'actualitat, els càrrecs públics s'escriuen en minúscula. No així les institucions ni els tractaments. (http://www.gencat.cat/justicia/doc/doc_28590133_1.pdf).

[f.2r12] *mas Cunill*: Deixem aquest mot amb la majúscula de l'original perquè, tot i que als cadastres de 1718 i 1724 no hi figura cap persona amb aquest nom, l'ús de l'expressió *Mas* + nom es feia servir habitualment amb el nom o cognom de l'amo del tros. Com que no sabem qui havia estat el propietari temps enrere, hem preferit no fer cap modificació.

[f.2r18] *Talús* m.: Inclinació del parament d'un mur, d'un marge o d'una porció de terreny.

[f.2v26] *Ítem* adv.: També, igualment. S'usa per introduir els capítols o apartats d'una enumeració.

[f.2v34] *En quadro*: com a llargada d'un costat d'un objecte quadrat (DCVB).

[f.3r47] *Pa* m.: massa compacta d'alguna cosa, comparable al pa de farina (DCVB). En aquest cas es refereix a algun tipus de massa cimentosa.

[f.3r49] *A la caputxina*: en el llenguatge de la construcció, a testa, és a dir, tocant unes peces a les altres, sense deixar juntes vistes.

[f.3r60] *Anjup* m.: Safareig on renten la roba < *aljub* m.: Dipòsit quadrangular, ample i de poca fondària, excavat en la terra, revestit per dintre de marès o pedres i tapat de volta, que serveix per recollir en el camp l'aigua de la pluja que corre per en terra (DCVB).

[f.3v65] *A ops* o *per ops* d'algú, d'alguna cosa: per a ús i profit de tal persona o cosa (DCVB).

[f.4r85] *procurador*: Tot i que en el text original trobem aquesta forma escrita en majúscula, en l'actualitat, els càrrecs públics relacionats amb la justícia s'escriuen en minúscula. No així els departaments ni els tractaments: *Il·lustre*, però *procurador* o *Ministeri de Justícia* (http://www.gencat.cat/justicia/temes/entitats_juridiques/linguistic/eines/criteris/index.html).

[f.4r87] *Fermança* f.: Acte pel qual es constitueix una fiança per garantir l'acompliment d'una obligació (DIEC).

[f.4r88] *Principal* m.: Jurisp. Persona que atorga poder a una altra per obrar en nom seu (DCVB).

[f.4r91] *quiscú* pron.: cada persona o cosa. Etim., del llatí *quisque unu* (DCVB).

[f.4r93] *Divo* m.: Lèxic comú (Antropologia). Déu (DIEC).

[f.4r102] *Ço* pron.: Equival a això. Etim., del llatí *ecce hoc* (DCVB).

[f.4v119] *Feriat* adj.: (Dia) no festiu però en què no es treballa (DCVB).

[f.8r133] Correcció. A l'original hi diu *llimbordas*.

[f.8r134] *Cana* f: mida longitudinal que consta de vuit pams i equival aproximadament a un metre i seixanta centímetres (DCVB).

[f.9r142] *Ploma d'aigua* f: mesura de l'aigua dels molins o del regadiu, l'equivalència de la qual és variable segons les comarques. A Barcelona i Girona és de 2.200 litres cada vint-i-quatre hores (DCVB).

[f.10v184] [...] Abreviatura irreconeixible.

[f.10v184] *Compel·lir* v.: Obligar a fer quelcom emprant la força, l'autoritat (DIEC).

[f.13r279] [*astrissas*] (*estrissa*) f.: Naut. Veta o tira de l'ormeig emprat en un llaüt o barca de pesca per a hissar l'antena (Mallorca) (DCVB). Per extensió es podria haver estès aquesta mena de veta a una unitat de mida.

[f.13v300] *brac* m.: Mescla pastosa d'argila i d'aigua (DIEC).

[f.13v310] Obervem la vacil·lació entre *Ausich* i *Osich*.

7. BIBLIOGRAFIA

Manuels d'edició

BLECUA, A. *Manual de crítica textual*. Madrid: Castalia, 1987.

BOHIGAS, P.; MUNDÓ, A. M.; SOBERANAS, A. J. *Normes per a la descripció codicològica dels manuscrits*. Barcelona: Biblioteconomia, 1973-74.

MARTINES, V. *L'edició filològica de textos*. València: Universitat de València, 1999.

MARTÍNEZ-GIL, V. *Edició de textos catalans*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 1999.

Text d'ENC consultat

BRUGUERA, J. *Llibre dels fets del rei en Jaume*. Barcelona: Editorial Barcino, 1991.

Textos generals de Llengua catalana

ALCOVER, A. M.; MOLL, F de B. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Ed. Moll, 2002. (Edició electrònica IEC <http://dcbv.iecat.net/default.asp>).

COROMINES, J. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial, 1980-1991.

Enciclopèdia catalana. *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1995.

FERRANDO, A.; NICOLÀS, M. *Història de la llengua catalana II*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 2001.

Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1995. (Edició electrònica <http://dlc.iec.cat/>).

NADAL, J. M.; PRATS, M. *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Ed. 62, 1982–1996.

Textos històrics

DE RIQUER, B. *Història política, societat i cultura dels Països Catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1984-1987. (vol. 5 [(1995). *Desfeta política i embranzida econòmica. Segle XVIII*]).

MASSANA I LLORENS, M. P. *L'Hospitalet a l'inici del s. XVIII, homes i terres cadastrats de 1718 i 1724*. L'Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1995.

Diversos

Arxiu Municipal de l'Hospitalet. *Els llibres antics a l'Arxiu Municipal de l'Hospitalet*. L'Hospitalet de Llobregat: Arxiu Municipal de l'Hospitalet, 2006.

Generalitat de Catalunya; Departament de Justícia. *Criteris lingüístics del Departament de Justícia* (versió en pdf). Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 2000. [Consulta setembre de 2007]. <http://www.gencat.cat/justicia/temes/entitats_juridiques/linguistic/eines/criteris/index.html

VALLS, O. *Paper and watermarks in Catalonia*. Amsterdam: Paper Publications Society, 1970.